



REUMA

UTGIVEN AV RIKSFÖRENINGEN MOT REUMATISM

Redaktion: Ansvarig utgivare, förlagschef Job. Lindberg. Redaktör, överläkare Gunnar Edström.
Redaktionssekreterare, ombudsman Viktor Sjöström.

Postadress: Brunngränd 4, Stockholm. Telefon 21 11 02.

NR I

Utkommer 1 gång i kvartalet.

1949

ANMÄLAN

REUMA, som härmed utsänder sitt första häfte, avser att vara en populärvetenskaplig upplysningsskrift rörande de reumatiska sjukdomarna och samtidigt att vara RIKSFÖRENINGENS MOT REUMATISM officiella organ. Denna förening, som bildades i november 1945 med främst de stora folkorganisationerna som stiftare, avser att om möjligt samla hela svenska folket i gemensam och som vi hoppas effektiv kamp mot folksjukdomen reumatism, att förena myndigheter och enskilda, läkare och lekmän, teoretisk vetenskap och praktisk sjukvård i enigt och resultatrikt samarbete. Som förebild har tagits Nationalföreningen mot tuberkulos, vars storartade bidrag till en effektiv tuberkuloskamp kan omvittnas av snart sagt varje svensk.

Riksföreningens mot reumatism främsta programpunkter äro:

- 1) *upplysningsverksamhet*, främst bland allmänheten, rörande de reumatiska sjukdomarna;
- 2) *propaganda och arbete för bättre reumatikervård*;
- 3) *understödjande av den vetenskapliga reumatologiska forskningen*.

En statlig utredning framlade för en tid sedan ett omfattande program för det allmännas åtgöranden att skapa bättre möjligheter för de reumatiskt sjuka att söka er-hålla vård och hjälp. Det räcker dock ej att blott skapa sjukvårdsplatser, behandlings-möjligheter och social hjälp. Det gäller även att få svensken i gemen att förstå dessa sjukdomars farlighet och mången gång lömska förlopp, så att han vid insjuknande söker vård och hjälp i tid. Parallellt med att förbättrade vårdmöjligheter skapas, bör därför igångsättas intensiv folkupplysning. Endast om myndigheternas åtgöranden mötas av förståelse hos allmänheten, nå de full effektivitet. Ja, förutsättningen för att myndigheterna skola vidtaga åtgärder för lösande av önskvärda samhällsförbättringar är ej sällan, att berörda problem vunnit tillräcklig aktualitet hos allmänna opinionen.

En sådan folkupplysning rörande de reumatiska sjukdomarna står som främsta punkt på Riksföreningens program. Tidsskriften REUMA avser därvid att bli en av vägarna, på vilka denna upplysning är tänkt kunna spridas. Den avser att utkomma en gång i kvartalet och gratis tillställas alla Riksföreningens enskilda med-

lemmar. Ett flertal kända reumatologiska forskare och läkare samt flera andra socialt verksamma och intresserade personer på skilda områden ha utlovat sin medverkan.

Överläkaren, professor Gunnar Kahlmeter, Sveriges grand old man inom reumatologin, inleder första häftet med en översikt över de viktiga samhällsproblem, som här möter oss. Det har varit med största glädje, som red. mottagit detta bidrag, och red. vill här begagna ett kärkommet tillfälle att i denna tidskrifts första häfte hylla

denne Sveriges föregångsman på detta sjukdomsområde för hans stora och ovärderliga insats i kampen mot folkfienden reumatism, för hans omfattande, betydelsefulla vetenskapliga produktion, för hans insatser i denna sjukvårds organisation men främst dock för hans alltid brinnande ande för att ej blott medicinskt utan även socialt hjälpa och hela de i dessa reumatiska åkommor sjuka och lemlästade.

Redaktionen.

De reumatiska ledsjukdomarna som folksjukdomar och som vårdproblem

av överläkare, professor Gunnar Kahlmeter, Stockholm



*Professor
Gunnar Kahlmeter*

Vi veta alla, att medicinens framsteg under de sista hundra åren varit enorma, större än under mänsklighetens hela föregående historiska tid. Många av de stora farsoterna, som med jämna mellanrum — i gångna århundranden på ett fruktansvärt sätt — gingo härjande över världen, äro praktiskt taget försvunna.

Måhända ligger det i tidsandan, att under mellankrigsåren de socialt och nationalekonomiskt särskilt betydelsefulla kroniska sjukdomarna tränger sig fram till allt större uppmärksamhet. Det råder knappast något tvivel om, att det största medicinska problem världens kulturländer under de närmaste årtiondena få att kämpa med blir, av allt att döma, ej de häftiga epidemierna, överhuvudtaget ej de akuta utan de kroniska sjukdomarna. Att såvitt möjligt förebygga dessa, att eljest hejda deras utveckling, att återställa, om ej alltid hälsa dock arbetsförmåga eller socialt och individuellt värdiga levnads-möjligheter, att i samhällets intresse upp-

taga kampen mot dessa kroniska sjukdomar, som nationalekonomiskt och socialt äro av största betydelse för det allmänna, mot »folksjukdomarna», är värt för närvarande kanske mest aktuella medicinska problem.

Bland »folksjukdomarna» intages utan all fråga en av de främsta platserna, kanske den allra främsta, av den sjukdomsgrupp, som gemenligen går under namnet de reumatiska sjukdomarna. Detta faktum har ingalunda så länge varit varken känt eller erkänt, trots att åtminstone vissa av de reumatiska sjukdomarna höra till mänsklighetens äldsta sjukdomar. Och egendomligt nog har den medicinska vetenskapen ägnat dem jämförelsevis litet intresse ända intill våra dagar.

Utän tvivel uppväcktes intresset för de reumatiska sjukdomarna just genom att deras ofantligt stora nationalekonomiska och socialmedicinska betydelse, deras karaktär av folksjukdomar, blev till full evidens klarlagd. När detta skedde, kunna vi mycket väl precisera, det var nämligen för cirka 30 år sedan.

Det är ett glädjande faktum, att Sverige i internationella reumatologiska kretsar har ett mycket gott anseende, och att Sverige räknas som det land där åtmin-

stone i vissa avseenden viktigt pionjärarbete i kampen mot de reumatiska sjukdomarna utförts. Detta sammanhänger dels med att från Sverige kom den första undersökning,* som övertygande klarade de reumatiska sjukdomarnas dominerande roll såsom orsak till varaktig förlust av arbets- och försörjningsförmåga (1918—1923), dels med att vi i Sverige redan under senare delen av 1920-talet fingo tillgång till för de »breda lagren» tillgängliga, speciellt för vården av reumatiskt sjuka upprättade, verkliga sjukhusavdelningar — nämligen de på Pensionsstyrelsens initiativ vid ett flertal lasarett byggda s. k. reumatikerpaviljongerna, vilka i sitt slag voro de första i världen och därför varit föremål för stor uppmärksamhet från andra länders sida.

Även senare har från Sverige mycket viktiga bidrag lämnats till belysande av de reumatiska sjukdomarnas nationalekonomiska och socialmedicinska utomordentliga betydelse — särskilt av Edström, E. Jonsson, Sundelin och F. Bohman. Vi veta nu, att bortåt 1/5 av alla personer, som i Sverige måste på grund av sjukdom tilldelas folkpension »i förtid», lida av någon form av reumatisk sjukdom, att för närvarande 30 000 å 40 000 av Sveriges befolkning uppbära folkpension för reumatiska sjukdomar (inklusive hjärtfel, uppkomna som följd av akut reumatisk infektion) — vilket bara det kostar det allmänna 20 å 30 miljoner kronor om året. Vad de reumatiska sjukdomarna kosta landet — i allt — kan visserligen inte exakt beräknas, men man kan på goda grunder uppskatta det till mer än 100 miljoner kronor om året.

Jag nämnde att Sverige också på reumatikervårdens område av utlandet betraktas som ett föregångsland — men det är fråga om man ej bör säga har betraktats. Ätminstone höllo vi på att under åren närmast före sista världskriget komma efter en del andra länder i utvecklingen av de reumatiska sjukdomarnas bekämpande! Man måste tyvärr konstatera, att de riktlinjer jag uppdrog i ett föredrag 1921 om »nuvarande möjligheter och

framtida önskemål med avseende å artiternas vård i vårt land» alltjämt stå just som »önskemål». Mycket litet av 1921 års önskemål ha hittills förverkligats, de flesta äro fullt aktuella alltjämt — och under de gångna 30 åren ha nya önskemål tillkommit, nya vägar och nya uppslag för de reumatiska sjukdomarnas bekämpande blivit aktuella.

Det av mig redan 1921 fällda yttrandet — att de reumatiska sjukdomarna ur nationalekonomisk synpunkt antagligen äro för samhället minst lika »dyrbara» som tuberkulosen och dock föremål för i jämförelse med tuberkulosen så ofantligt mycket mindre uppmärksamhet — har sedermera understrukits av medicinska och socialmedicinska auktoriteter i alla kulturländer.

Det är en trängande nödvändighet att skaffa ett mycket betydande antal sjukhusplatser för vård av i första hand akuta, subakuta och vissa, i exacerbation av sjukdomen sig befinnande, eller »intermittent» behandling å sjukhus behövande, kroniska fall av ledgångsreumatism, respektive »reumatisk infektion». Att dessa former och stadier av reumatiska ledsjukdomar skola kunna tillräckligt snabbt få sakkunnig vård, och vård under tillräckligt lång tid, är det centrala i reumatikervårdens problem. Hur denna sakkunniga, på tillräckligt tidigt stadium insatta och tillräckligt långvariga, sjukhusvård skall med försvarligt minsta kostnad organiseras — utan eftersättande av oundgängliga fordringar på effektiviteten — kan givetvis diskuteras, särskilt i vad mån vården skall ges å stora specialsjukhus, specialavdelningar å centrallasarett, »annex-avdelningar» till lasarett (för fall som behöva längre tid vårdas sängliggande), »B-sjukhus» o. s. v.

Men den slutna reumatikervården löser icke hela reumatikerproblemet; lika viktig är å ena sidan uppspårandet av de tidiga kroniska fallen, respektive tidiga recidiv, å andra sidan eftervården och »efterövervakningen». Hit hör den ofantligt viktiga möjligheten av omskolning och dispensärorganisation. Redan för 30 år sedan, och vid många tillfällen senare, har jag så kraftigt som möjligt framhållit, att bekäm-

(Forts. å sid 7)

* Utförd av prof. G. Kahlmeter (red:s anm.).



Konung Gustaf V:s forskningsinstitut för invalidiserande sjukdomar

Av Professor Nanna Svartz

Den 25 maj 1948 invigdes Konung Gustaf V:s forskningsinstitut, vilket är förlagt till Karolinska sjukhusets i Stockholm område, av Hans Majestät Konungen. Institutet är avsett för forskning över invalidiserande sjukdomar, i första hand de reumatiska sjukdomarna och barnförlamningen. Detsamma är uppfört för medel ur Konung Gustaf V:s 80-årsfond, vilken kom till stånd genom allmän insamling till Konungens 80-årsdag. Enligt Hans Majestäts beslut avsattes ung. 2/5 av fonden till ett forskningsinstitut. En annan del skulle utgöra en fond för understöd till forskning rörande barnförlamning och reumatiska sjukdomar. Från denna understödsfond ha de största beloppen hittills utdelats för forskning över barnförlamning på professorerna The Svedbergs och Arne Tiselius' institutioner. I samarbete med dessa forskare har professor S. Gard utfört undersökningar rörande barnförlamningens virus.

Konung Gustaf V:s forskningsinstitut har haft förmånen att erhålla anslag från Knut och Alice Wallenbergs Stiftelse i och för inköp bl. a. av elektronmikroskop, apparatur för fluorescensmikroskopi samt för elektroforetisk analys enligt Tiselius. Institutet har i sin helhet en synnerligen god och ändamålsenlig utrustning.

Som av bilden framgår, består institutet av fyra våningar. Härtill kommer en en-vånings-flygel, vilken i första hand är avsedd för framställning av serum. Möjligheter finnas att bedriva bakteriologisk, fysiologisk och kemisk forskning på institutet. Även vissa andra forskningsgrenar äro företrädde. Hittills har 17 forskare erhållit arbetsplats vid institutet. Sju av dessa äro sysselsatta med reumatologisk forskning. Undersökningarna äro för närvarande i första rummet inriktade på studier rörande de för-

ändringar, som uppträda i blod och kroppsvävnader vid kronisk ledgångsreumatism. Dessutom pågå undersökningar över inverkan av vissa läkemedel på nämnda sjukdom.

På grund av leveranssvårigheter m. m.

har institutet ännu icke erhållit all behövlig apparatur, men genom värdefullt stöd från staten, 30-årsfonden samt andra stiftelser har detsamma inom relativt kort tid efter uppförandet kunnat till större delen träda i funktion.

Kort sagt om Riksföreningen och dess verksamhet

Riksföreningens styrelse

omvaldes i sin helhet vid senaste årsmötet med talman Aug. Sävström som ordförande. Vice ordf. är med. dr. Gust. Alling (Arbetsgivareföreningens repr.) och sekr. överläkare Gunnar Edström. Styrelsen består dessutom av kassör Gösta Eriksson (LO), direktör E. Bjelle (Lantbruksförbundet), förlagschef Joh. Lindberg (KF) och docent E. Jonsson (Läkarförbundet). Suppleanter äro tjänsteman Knut Andersson (Sjukkassee förbundet), ombudsman Gerda Höjer (Sjuksköterskeföreningen) och med. dr. Olle Lövgren (Läkareförbundet).

HKH Kronprinsen är föreningens beskyddare.

12 länsföreningar

ha nu bildats med resp. landshövdingar i spetsen som ordförande. Den första bildades i Göteborgs och Bohus län och den sista kom till i slutet av 1948 i Luleå för Norrbottens län. Under 1949 hoppas styrelsen kunna slutföra denna länsorganisering, varefter grunden för Riksföreningens verksamhet kan anses vara lagd.

Ett flertal propagandaveckor

på skilda ställen i landet har under 1948 anordnats av de olika länsföreningarna, varvid mycket uppmärksammade föreläsningar om de reumatiska sjukdomarna ha hållits. I Hälsingborg t. ex. var publikintresset så stort, att föreläsningen måste dubbleras och ändå fingo många inte plats. I Kronobergs län hölls 4 föreläsningar för ca 500 åhörare, av vilka inte mindre än 125 antecknade sig för medlemskap. Ett mycket gott resultat.

Den första upplysningsbroshyren

har utgivits av Riksföreningen i samråd med Hygienisk Revy och omfattar 72 sidor. Den har kallats för »Reumatismen — Folkhälsofienden» och har tillställts Riksföreningens samtliga medlemmar kostnadsfritt. De samlade bidragen ge en över-skådlig bild av det reumatiska problemet, både medicinskt och socialt.

Omkring 4 500 medlemmar

ha nu anslutit sig till Riksföreningen. Genom tillkomsten av länsföreningar kommer medlemsvärvningen att få fastare former och säkerligen får medlemssiffran en kraftig puff uppåt under 1949.

Anslag till föreläsningsföreningar

har Riksföreningens styrelse beslutat skall utgå till föreläsningar om de reumatiska sjukdomarna. Anslagsbeloppet är tills vidare satt till 30:— kr. per anordnad föreläsning och som villkor sättes, att länsförening, där sådan finnes, eller Riksföreningen, medverkar som medarrangör. Genom denna åtgärd förväntas, att ett ökat intresse från föreläsningsföreningarnas sida ska väckas för planerande av sådana föreläsningar.

Riksföreningens stipendium

till studier under tre månader vid reumatologiska institutioner i Danmark har utdelats för andra gången. Med. lic. Stig Björklund, Kuranstalten, Tranås, fick det denna gång. Riksföreningen til Bekæmpelse af de rheumatiske sygdomme och Dansk Selskab for Giktforskning har för detta ändamål anslagit medel för fritt uppehåll i Danmark under studietiden.

Reumatismen — ett Norrbottens plågogissel

*Ett uttalande av
landstingsdirektör K. G. Viklund, Luleå*



*Landstingsdirektör
K. G. Viklund*

Jag hälsar med största tillfredsställelse bildandet av en länsförening av Riksföreningen mot reumatismen även här i Norrbotten. Bland våra folksjukdomar är reumatismen den som för närvarande utgör den värsta plågan för människorna. Det är nu den åkomma, som vållar de största skadeverkningsarna för såväl den enskilde som för samhället. Inte minst när det gäller Norrbotten utgör reumatismens sjuklighet ett inbyggarnas plågogissel. Tidigare har tuberkulosen med sina härjningar åstadkommit de största skadeverkningsarna, men numera är det reumatismen, som intagit tätplatsen som folkplåga.

När det gäller frågan om en riksförening mot reumatismen, så ledes tanken självmant in på motsvarande organisation för bekämpande av tuberkulosen, nämligen Nationalföreningen mot tuberkulos. När det gäller ett tillbakaträngande av thesjukligheten i landet intar denna organisation en ärofull plats. Det är anledning att hoppas, att Riksföreningen mot reumatism skall få en liknande betydelse. En organisation som denna kan nämligen mera fritt, obundet och snabbt kasta in sina krafter på olika avsnitt av fältet. Den behöver inte alltid följa de banor författningar strikt stakat upp, vilket helt naturligt de olika samhälleliga institutionerna även på sjukvårdens område måste iakttaga. Den kan snabbt pröva nya medicinska hjälpmedel, nya behandlingsmetoder och nya rön i kampen mot sjukdomen. Den kan sätta in sina ansträngningar på ett speciellt avsnitt av fältet, taga initiativ

och fullgöra den här liksom på alla andra områden alltid nödvändiga pionjäruppgiften samt bli en auktoritativ ledare för en bred opinion i bekämpandet av reumatismen. En organisation som denna har sin största styrka genom att den vilar på folkörelsernas grund, där även lekmanaintresset får göra sig gällande och lämna den nödvändiga kraften till snabbast möjliga utveckling på området. Därför bör man kunna förutsätta, att denna organisation kraftigt skall kunna bidra till att få reumatikervårdsfrågan ur det dödlige, som den råkat in i och som vållar de sjuka och samhället så stora svårigheter.

I vårt land lider en kvarts miljon människor av reumatism i sådan grad, att de antingen helt råkat i invaliditet eller ha att draga sig fram med nedsatt arbetsförmåga. I jämförelse med andra landsdelar har Norrbotten proportionsvis de flesta reumatiskt sjuka. Detta är helt naturligt. Befolkningen i Norrbotten har i regel haft yrken samt levat under förhållanden, som i hög grad utgjort förutsättningar för sjukdomens härjningar. Arbetet i gruvorna, det hårda slitet i skogarna under stränga vintrar och osunda logeringsförhållanden, arbetet med flottningarna och vadandet i kallt värvatten, sysselsättningen i dragiga såghus och fabriker m. m. ha utgjort ypperliga möjligheter för latent reumatiska anlag att slå ut i full sjukdom. Den otillfredsställande bostads- och ekonomiska standarden liksom den bristfälliga allmänna hygienens ha också bildat en god odlingsgrund för reumatikersjukligheten.

I vårt vidsträckta län får man ofta bevittna ledgångsreumatismens fruktansvärda härjningar. Inom landstingets sjukvård möter man dess offer särskilt på kronikerhemmen. Sjukdomen har i förtid brutit deras krafter och där ligger förut friska

och starka män söndervärkta och i det närmaste oförmögna att röra sig. Inte sällan är det helt unga människor, som ligga där med lemmarna söndervridna till något som liknar vrångbilder av riktiga händer, armar och ben. Sällan bevittnar man en sådan mänsklig hjälplöshet som hos dessa reumatismens offer, där de ligga och bönfälla personalen att en stund hålla i pipan eller en cigarrett.

När det gäller vården av dessa sjuka, så har den blivit sorgligt eftersatt. För närvarande är det endast nättopp en tredjedel, som erhåller någon form av vård. Från statens sida har det inte saknats vilja att komma till rätta med detta sjukvårdsproblem. Men striden om formerna för vården har hittills lagt hinder i vägen för en på alla håll åstundad lösning av frågan. Under de senaste 15 åren är det inte mindre än 5 kungl. kommittéer, som stött och blött detta reumatikervårdsproblem. Men alla ha varit av olika meningar på väsentliga punkter med resultat, att just ingenting blivit gjort. Då en kommitté föreslagit att staten skall vara huvudman för vården, har en annan kommitté ansett att landstinget borde vara det. Då en kommitté ansett att man bör eftersträva en centralisering av vården till större anstalter med specialister som läkare har en annan förordat särskilda avdelningar, insprängda i länslasarett och med medicinöverläkare svarande för vården o. s. v. Vad sedan gäller statsbidragsfrågor ha alla kommittéerna varit av olika mening. Allt detta har medfört att någon lösning av detta vårdproblem inte kunnat uppnås. För närvarande finnes i Norrbotten endast 46 vårdplatser för här berörda sjuka, men dessa beläggas av pensionsstyrelsen med reumatikerfall från olika delar av landet. För enbart Norrbottens vidkommande föreligger ett behov av i det närmaste 100 vårdplatser. Pensionsstyrelsens reumatikervård har förvisso stor betydelse, men den innebär på intet sätt någon lösning av hela vårdproblemet. Denna pensionsstyrelsens reumatikervård begränsar sig nämligen endast till invaliditetsfallen, men tager sig icke an den förebyggande samt akuta vården i vad det gäller reumatiskt sjuka.

Genom den uppläggning som reumatikervårdproblemet senast fått genom en utredning rörande statsbidragsbestämmelserna, bör det dock bli möjligt att nu äntligen komma tillrätta med detta segslitna spörsmål.

Det är emellertid av största vikt att en landsomfattande organisation med all den kraft, den är i stånd att uppmobilisera, ger sitt stöd åt arbetet för en lösning av reumatikervårdsfrågan. Genom en vederhäftig rådgivning och upplysning samt en sund opinionsrörelse kan man förvänta att en Riksförening mot reumatism blir en värdefull kraft i kampen mot den omfattande reumatikersjukligheten, som vållar den enskilde så stora lidanden och samhället så betydande ekonomiska skador.

Statsbidragsakkunniga förorda centraliserad reumatikervård

I sitt betänkande ha 1946 års statsbidragsakkunniga för hälso- och sjukvården förordat en centraliserad reumatikervård med möjlighet för närliggande landstingsområden att uppföra gemensam vårdanstalt för reumatiskt sjuka. De sakkunniga föreslå att staten bidrar med 6 000 kr. pr vårdplats i uppförandekostnad. Dessutom får landstingen låna pengar ränte- och amorteringsfritt för eventuellt ytterligare kostnader och statens bekostar även utrustningen. Vårdkostnaderna skulle således bli de enda utgifterna för landstingen och dessa kostnader komma att fastställas i likhet med vårdkostnaderna vid lasaretten.

De 3 kronor

som utgör årsavgiften till Riksföreningen mot reumatism torde snarast insändas till postgiro-konto 252322. Samtliga medlemmar erhålla KEUMA kostnadsfritt under året jämte föreningens övriga skrifter.

(De reumatiska ledsjukdomarna...)

pandet av de reumatiska sjukdomarna inte enbart är ett medicinskt problem utan lika mycket ett socialt, och att de verkligt stora framstegen i detta bekämpande endast stå att vinna genom samverkan mellan å ena sidan sociala åtgärder med avseende å bostads- och ej minst arbetsförhållanden och å andra sidan allt mer förbättrade möjligheter till medicinsk vård — och eftervård.

ORIGINALPREPARAT FRÅN PHARMACIA

SALAZOPYRIN

SALICYL-AZO-SULFAPYRIDIN

INDIKATIONER:

Akut och kronisk polyartrit. — Ulcerös kolit. — Banala koliter och jäsningskolit (ej vid kolit, framkallad av amöbor el. förruttelsebakterier). — Luftvägsinfektioner.

Salazopyrin har framställts i samarbete med professor Nanna Svartz, som under en femårsperiod använt preparatet vid Karolinska sjukhusets medicinska klinik och därvid uppnått ett mycket gott resultat vid behandling av akuta och kroniska polyartriter.

FÖRPACKNINGAR OCH PRISER:

Rör	å	25	tablett	5:30	
Glas	å	100	»	15:—	
	»	å	250	»	33:—
	»	å	500	»	60:—
	»	å	1 000	»	112:—

Prospekt och litteraturuppgifter på begäran.

PHARMACIA  STOCKHOLM

vetenskap och industri hand i hand